పనిమనిషిలా బతికే రుక్మిణి ఇరుగు పొరుగుల సానుభూతులు, ఓదార్పుల్లో ఉపశాంతిని పొందేది. కాని, పినతల్లి వచ్చి, వ్యాపారం పేరుతో తండ్రి చేత ఆస్తంతా తెగనమ్మించి, సంసారాన్ని పట్టణానికి తరలించింది. కన్నతల్లిని కోల్పోయి, పుట్టిన ఊరికి దూరమై, అనాదరించే మనుషులమధ్య ఆపట్నంలో, ఆ ఇంట్లో దాదాపు రెండేళ్ళు ప్రత్యక్ష నరకం అనుభవించింది రుక్మిణి. ఆదరించే ఆప్యాయత కోసం అలమటించి పోయిందామె మనసు. ఎడారిలో ఒయాసిస్సులా పదునాలుగేళ్ళ రుక్మిణి ఒంటరి జీవితంలోకి కృష్ణమూర్తి ప్రవేశించాడు.

కృష్ణమూర్తి ఆ ఊళ్ళోనే ప్రైవేట్లు చెప్పుకుంటూ ఉద్యోగాన్వేషణలో ఉండేవాడు. అతనికి వెనకా ముందూ ఎవరూ లేరు. స్కూల్ ఫైనల్ వరకూ అనాథాశ్రమం పెంచింది. ఆ తరవాత స్కాలర్‌షిప్‌లతోను, వారాలతోను ఎమ్. ఎ. దాకా చదివాడు. రుక్మిణి వాళ్ళింట్లో పెరటివైపు వాటాలో ఉండేవాడు. ఎప్పుడూ ఇల్లు దాటి బయటకు అడుగు పెట్టకుండా, ఎప్పుడూ నోరు విప్పకుండా ఏదో ఒక పని చేసుకుంటూ తనలో తనే బాధ పడుతున్నట్లు కనిపించే రుక్మిణి ప్రవర్తన అతడికి కుతూహలాన్ని కలిగించింది. అందం, అమాయకత్వం మేళవించిన ఆమె ముగ్ధత్వంపట్ల అతడికి కలిగిన ఆకర్షణకూడా ఆ 'కుతూహలాని'కి ఒక కారణం.

మూర్తి మొదట్లో తనే కొద్దిగా చొరవ చేసి రుక్మిణిని పలకరించాడు. మొదట ఒకటి రెండు రోజులు రుక్మిణి కాస్త బిడియ పడినా తరవాత నెమ్మదిగా అతని మాటలలోని మాధుర్యానికీ, ఆప్యాయతకీ, కరుణకీ కరిగిపోయింది. ఇన్నాళ్ళకి తన గోడు విని, తన నోదార్చే తోడు దొరికిందని సంబరపడిందామె. అప్పట్నుంచి రోజూ అతని గదికి వెళ్ళి తన బాధంతా వెళ్ళబోసుకుని, భారం తీరేలా వెక్కి వెక్కి ఏడ్చేది. అతని ఒడిలో తల పెట్టుకొని తండ్రి మీదా, పినతల్లి మీదా పసిపిల్లలా చాడీలు చెప్పేది.

రుక్మిణి ప్రవర్తన మూర్తికి మొదట్లో కొద్దిగా అపార్థం కలిగించినా రానురాను అతనికి ఒక విషయం తెలిసింది. తన బాధ పంచుకొని, చల్లని చేత్తో తల నిమురుతూ 'తల్లి'లా తన నోదార్చే ఒక తోడు దొరికిందన్న తృప్తి తప్ప మూర్తి పట్ల ఆ పిల్లకు వేరే భావం లేదు. వయస్సుకు మించిన బాధలు పడటంవల్ల రుక్మిణి మనస్సు ఏమాత్రం ఎదగలేదు. ఆమె శరీరానికి యౌవనం వచ్చిందే తప్ప ఆమెలో స్త్రీత్వం పూర్తిగా వికసించలేదు. బాధ కలిగితే చిన్నపిల్లలు ఓదార్చే వారి ఒడిలో ఒదిగి ఏడుస్తారు. అలాగే రుక్మిణి కూడా బాగా బాధ కలిగినప్పుడు

మూర్తి ఇచ్చే ఫీజు దాచుకుని ఏడుస్తూ, "రాకండి, మాస్టారూ! ఫీజు ఇచ్చి తెయ్యం ... మా నాన్న చేత ఎలా కొట్టించిందో! ..." అని బాధపడేది. ఆ వయస్సులో ఉన్న స్త్రీ అని గాని, ఒక స్త్రీ పర పురుషుడితో అలా ప్రవర్తించ కూడదని గానీ ఆమెకు తెలియదు. ఈ విషయం తెలిసిన తరువాత మూర్తిలో రుక్మిణిపట్ల గల జాలి, అభిమానం, ఆదర్శంకూడా ఎక్కువైనాయి.

* * *

"రుక్మిణీ! ఇల్లొచ్చేసింది. దిగు!" హెచ్చరించాడు మూర్తి. రుక్మిణి ఆలోచన తెగిందని తేరుకొని రిక్షా దిగింది. ఒక్క సారి పరికించి చూసి ఆ ఇంటివైపే చూసింది. చాలా మంది జనం ఉన్నారు. దశరథరామయ్య చనిపోయాడని ఎక్కడెక్కడి బంధువులూ వచ్చి నారు. ఇద్దరు ముగ్గురు ఒకచోట కూర్చుని గోప్యంగా ఏదో విషయాన్ని తీవ్రంగా చర్చి స్తున్నారు.

* * *

పదకొండు రోజులూ గడిచాయి. బంధువులంతా ఎక్కడి వారు అక్కడికి ప్రయాణమవుతూ రాజమ్మనీ, ఆమె పిల్లల్నీ ఏం చెయ్యాలా అని ఆలోచి స్తున్నారు. రాజమ్మ కిప్పుడు ముగ్గురు పిల్లలు. పదకొండేళ్ళ గోపి, ఎనిమిదేళ్ళ బుజ్జి, ఆరేళ్ళ రాణి. రాజమ్మ అక్కడే ఒక మూల కూర్చుని చర్చలు వింటూంది. ఆమె భర్త వ్యాపారంలోకి దించి, తరవాత వారి విలాసాలకూ, కులాసాలకూ లక్ష్మీదేవికి కాళ్ళు వచ్చాయి. అతను పోయేనాటికి సెంటు పొలం గాని, ఏగాని ధనం గాని లేవు సరికదా ఉన్న కొంపా గోడా కూడా అప్పుల వాళ్ళ వశమయి, కేవలం రాజమ్మా, పిల్లలూ మాత్రం కట్టుబట్టలతో మిగిలారు. ఆమెకు పుట్టింటి తరఫున ప్రభాకరం అని ఓ అన్నగారు ఉన్నాడు.

"నా సంసారమూ, నా గొడవే చూసుకోలేక చస్తున్నాను! ఈ కరువు కాలంలో ఒకటికి రెండు సంసారాలు భరించడం మాటలా? నేను నిర్మొహ మాటంగా చెప్పేస్తున్నాను — ఈవిడ భారాన్ని నేను మొయ్యలేను. కావలిస్తే ఈమా పిల్లలూ కలిసి, కట్టకట్టుకుని గంగలో దూకమనండి! కాదూ పోదంటే వీధి వీధి తిరిగి అడుక్కోమనండి! నాకు తోచింది నేను చెప్పాను. ఎవరైనా చేర దీసే పుణ్యాత్ముడుంటే నేనూ నాకు తోచినప్పుడు ఏదో సరదాకో సంపుతూ ఉంటాను. అంతేగాని, జన్మంతా ఈ పీడ ఎవడు నెత్తి కెత్తుకుంటాడు?" అని ఖండితంగా చెబుతూ దులుపుకుని పక్కా లేచిపోయాడు ప్రభాకరం. అందరూ ఎవరికి తోచిన సలహాలు వాళ్ళు ఉచితంగా ఇచ్చేస్తున్నారు. ఆ భారాన్ని మొయ్యడానికి మాత్రం ఎవ్వరూ ముందుకు రావటం లేదు.

"ఇక్కడైతే ఈ విషయాన్ని ఏం చేద్దామో నువ్వే చెప్పు, మూర్తీ! కాస్త మా అందరికన్నా చదువూ, సంస్కా రమూ ఉన్న వాడివి; నువ్వెలా చెపితే అలా చేస్తాం" అంటూ బంధువు లందరూ సమస్యను కృష్ణమూర్తి కప్పగించారు.

కృష్ణమూర్తి రుక్మిణిని గదిలోకి పిలి చాడు. "చూడు, రుక్మిణీ! నువ్వు కోపం తెచ్చుకోనంటే ..." కృష్ణమూర్తి మను గడు రుక్మిణికి అర్థమైంది. "ఆ సంగతి నా నెత్తిమీదకు తెస్తుంటావు? అలా కాదు ..."

కృష్ణమూర్తి అనునయంగా మృదువైన ధోరణిలో అన్నాడు: "నీ బాధ నాకు తెలుసు, రుక్మిణీ! కాని, చూడు! ఉపకారానికి ప్రత్యుపకారం చేయడం, కీడు చేసిన వారికి ప్రతిక్రియ చేయడం పశువులూ, మనుషులూ అందరూ చేస్తారు. అపకారికి ఉపకారం చేయడమే ఉత్తముల లక్షణం. అదే దైవత్వం. చచ్చిన పాముని ఇంకా కొట్టడం విజ్ఞతకాదు. కరుడు కట్టిన క్రూరత్వాన్ని పూర్తిగా ఒంటపట్టించుకోవడం జీవహింస అవుతుంది. పోనీ, ఆమెమీద దయ తలవనద్దు. ఆ పసిపిల్లల్ని చూడు! వాళ్ళు నీకేం అపకారం చేశారు? నువ్వు క్షణికమైన కోపంతో వాళ్ళని తిరస్కరిస్తే, ఈ లేత మొగ్గలు బ్రతుకు ఏమవుతాయి? ... నువ్వుకూడా ఒక తల్లివేనా? ఆలోచించు." రుక్మిణిని ఒంటరిగా వదిలి వెళ్ళిపోయాడు మూర్తి.

రుక్మిణి శాంతంగా ఆలోచించింది. నెమ్మదిగా ఆమె కఠినత్వం కరిగిపోయింది. తల్లి చేసిన అన్యాయాలకి పిల్లల్ని శిక్షి స్తుందా తను? తన హృదయం అంత కఠోరమా? ప్రతీకారేచ్ఛతో అన్నెం పున్నెం ఎరుగని పసివారిని శిక్షించినాడు, పసిపిల్లల్ని ద్వేషించడానికి తన కర్హతేది? ఒకే తండ్రి రక్తం పంచుకుని పుట్టిన ఈ తోబుట్టువులు అడుక్కుంటుంటే తన ప్రేమపూరిత మాతృ హృదయం సహించగలదా?'

"బావాయ్! మీరా రెవ్వరూ తలలు బద్దలు కొట్టుకో నక్కరలేదు. పిన్నినీ, పిల్లల్నీ నా వెంట తీసుకు వెళతాను. మీరంతా నిశ్చింతగా వెళ్ళి రండి" అని రుక్మిణి బంధుగణానికి ప్రకటించింది.

"తల్లీ! రుక్మిణమ్మా! నువ్వు సాక్షాత్తూ మానవ రూపంలో ఉన్న మహాలక్ష్మివేగాని, మనిషివి కాదు. మీ పుణ్య దంపతులు లక్ష్మీనారాయణుల్లా కలకాలం వర్ధిల్లాలి." బంధువుల పొగడ్తలు రుక్మిణిని ఆనంద సాగరంలో ముంచెత్తాయి.

రుక్మిణి ఆ మాటలన్న మరుక్షణంలో రాజమ్మలో మొట్టమొదటిసారిగా — భర్త పోయినప్పుడు కూడా కంగని, అన్నగారు తనని గంగలో దూకమన్న ప్పుడు కూడా లేని, అంటూ దరీ లేని అంధకారబంధురమైన దౌర్భాగ్యస్థితిలో ఉన్నప్పుడు కూడా రాని — దుఃఖోద్వేగం వచ్చింది. ఆమె వెక్కి వెక్కి ఏడ్చింది. అది నట్టడవిలో దారి తప్పి అలమటి స్తున్న పాంథునికి గమ్యం కళ్ళముందు కనిపించేసరికి కలిగే ఆనందబాష్పాలో, తను ప్రాణం తీయ సమకట్టిన వ్యక్తే, తనకు ప్రాణదాత అయినప్పుడు — పశ్చా త్తాపంతో కరిగిన కన్నీరో, గర్భ శత్రు త్వం వహించి వెంటాడిన వ్యక్తికి తాను నిస్సహాయ స్థితిలో దొరికినప్పుడు అతడు కరుణించి వదిలిపెడితే — శత్రువు చేత కూడా క్షమించబడిన ఆగ స్థితికి జాలువారిన దుఃఖాశ్రువులో ఆమెకూ, పరమాత్మకూ మాత్రమే తెలుసు.

రుక్మిణికిమాత్రం చాలా తృప్తి కలిగింది. 'మంచితనానికి ఈ లోకంలో ఎంత విలువో! ద్వేషంతో జయించలేని పనిని కూడా ప్రేమతో జయించవచ్చు కదా!' అనుకుంది రుక్మిణి.

* * *

ప్రాతఃకాలం ఆరు గంటలు [illegible] రుక్మిణీ, రాజమ్మా తప్ప ఇంకా ఎవరూ లేవలేదు. రాజమ్మ పెరట్లో ఏదో పని చేసుకుంటున్నది. రుక్మిణి కాఫీకి నీళ్ళు పడేసి, కాఫీపొడి డబ్బా అందుకొంది. కాఫీపొడి అయిపోయింది. చాలా కొద్దిగా ఉంది. ఓ ఇద్దరికి సరిపోతుందేమో? అప్పు చేయడం ఆమెకు అలవాటులేదు. పోనీ, కొందామా అంటే ఇంకా కొట్లు తెరవలేదు. చికాకు కలిగిందామెకు. 'ఇప్పు డెలా' అనుకొంది. చిరాకు పెరిగింది. అసలు ... ఆ రోజు పొద్దున్న లేచిన దగ్గర్నుంచీ ఎందుకో ఆమెకు ప్రతీ మాటికీ అకారణంగా విసుగూ, చిరాకూ కలుగుతున్నాయి. సాధారణంగా అప్పు డప్పుడు అకారణంగా మనస్సులో ఇలాంటి భావాలు పుడితే ఆ కోపాన్ని, చిరాకుని ఎవరిమీదో ఒకరి మీద చూపించేసి శాంతిని పొందుతాం. ఇప్పుడు రుక్మిణికి ఆ అకారణ భావాలకు రాజమ్మ ఆధార మైంది. ప్రతి రోజూ కాఫీ విషయంలో రాజమ్మే చూస్తూ ఉంటుంది. మరు నాటికి కాఫీ పొడి ఉందో లేదో చూసుకో వలసిన బాధ్యత రాజమ్మది.

"తాగటానికైతే అందరూ తయారు... కాస్త కాఫీ పొడి ఉందో లేదో చూసేందుకుమాత్రం ఒళ్ళు వంగదు..." రుక్మిణి చికాకు అన్న

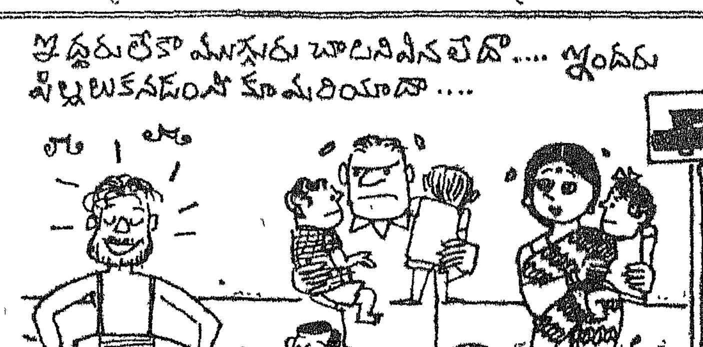

మనస్సు చేత అలా అనిపించింది. రాజమ్మ కుటుంబాన్ని తీసుకువచ్చిన నెల్లాళ్ళ తర వాత రుక్మిణి మనస్సు ప్రప్రథమంగా అలా ఆలోచించింది. ఒకసారి కలత రేకెత్తిపోవాలి గాని, ఎంత చిన్న రాయివల్ల ఎంత చిన్న తరంగం ఏర్పడినా, అది అంతటా వ్యాపించి నిర్మలత్వాన్ని చలింప జేయక మానదు. 'కూరిమి విరసం బైనను...!'

"తాగటానికైతే ... అంతా తయారు! ... అం... తా... తయారు!" అని ఆ మాటను ఆమె మనస్సు అప్రయత్నంగా, అస్పష్టంగా వల్లెవేసింది. ఆ మాట నిర్మలమైన ఆమె మానస సరో వరంలో చిన్న తరంగాన్ని రేపింది. ఆమె మదిలో ఆమెకే తెలియకుండా ఒక 'విషపు విత్తు' పడింది. చిన్న తరంగం పది తరంగాల్ని రేపింది. ఆ తరంగాలు గరాటిని ఒప్పణాలయ్యాయి.

* * *

"ఏమి, అలా నుంచున్నావ్? ఇంకా ఆ గిన్నెలు తోమలేదా?"

"తోములా, పిన్నీ! ... కొద్దిగా ... కాఫీ చుక్క ... ఇయ్యవూ?"

"ఓహో! ... కాఫీ కావాలేం నీకు— కాఫీ? ఇదుగో, రుక్మిణీ! ఇలాంటి వేషాలు ఇకమీద కుదరవని నిన్న చెప్పినా లేదా? నీకు ఎన్నిసార్లు చెప్పినా సిగ్గు లేదేం? దెయ్యంలా పొద్దున్నే తయారయ్యావు! పనిమొహం నువ్వూను! పద, పద! ఆ గిన్నెలు తోమి పెడుపు ముందు! కాఫీ లేదు గీఫీ లేదు! అట్టే వాగితే మీ నాన్నకు చెబుతా!" పిన్నమ్మ పురాణం విని, ఒంట నీరు కట్టుకుంటూ ఎంటికి వచ్చింది రుక్మిణి. పెరట్లోకి వచ్చి గిన్నెలు ముందేసుకొని, సన్నగా ఏడుస్తూ తోముతూంది.

మొహం కడుక్కొనేందుకు అటు వచ్చిన కృష్ణమూర్తి రుక్మిణిని చూసి, "ఏం, రుక్మిణీ! అట్లా ఉన్నావ్? ఒంట్లో బాగాలేదా?" అని అడిగాడు. "అది కాదు, మావయ్యా! ఇన్నాళ్ళూ కాఫీదునా ఇచ్చేది. నిన్నటి నుంచీ అది కూడా మానేసింది. ఏడ్చి ... అడిగితే... ఊ ఏ, నానా తిట్లూ తిట్టింది... కాఫీ చుక్కైనా లేకుండా గిన్నెలన్నీ తోమాలిట! లేకపోతే నాన్నకి చెబుతుంది. వాళ్ళ కొడతాడు." వెక్కుతూ ఫిర్యాదుచేసి బావురుమంది రుక్మిణి. మూర్తి కళ్ళలో రుక్మిణి మీద జాలితో బాధ్యతలు, వాళ్ళ ప్రవర్తనకు నిరసనలు ఒకేసారి మెరిశాయి.

"ఊరుకో, రుక్మిణీ, ఊరుకో. నే నిస్తానా నీకు కాఫీ! లే! లేచి మొహం కడుక్కొని రా! కాఫీ తాగుదాం" అన్నాడు మూర్తి ఆమె నోదారుస్తూ. ఆమాత్రానికే ఎంతో సంబరపడిపోయింది రుక్మిణి. కళ్ళు తుడుచుకుంటూ, "నిజంగానా,

బేబీ ఫుడ్ సరఫరా తక్కువగా ఉన్నప్పుడు బాలఅమూల్ మీకు సహాయము చేస్తుంది.

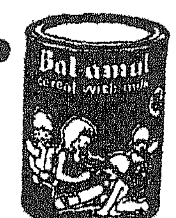

పీసాతో పట్టడం

మూడవ నెలలో, ఆహారము తయారు చేయునపుడు, ఒక చెంచా బేబీ ఫుడ్‌కు బదులు, ఒక చెంచా త్వరగా జీర్ణమయే బాలఅమూల్‌ను కలపటం ప్రారంభించండి. సీసాతో ఇవ్వండి. నెమ్మదిగా పాత్ర ½ బేబీ ఫుడ్ ½ బాలఅమూల్ ఉండేటట్లు చేయండి.

చెంచాతో పట్టడం

బాలఅమూల్‌ను, కొంచెము పాలతోగాని లేదా నీటితోగాని కలిపి 'పేస్టులాగ' చేయండి. ఉదయము సీసాతో పాలు పట్టే ముందర చెంచాతో తినిపించండి. ఆనందదాయకమైన రకాల కోసం పండ్ల రసం, పప్పు, గుడ్డు మొదలగు వాటితో రోజుకు 2 లేదా 3 సార్లు ఆహారాలు ఇవ్వటం నెమ్మదిగా ప్రారంభించండి.

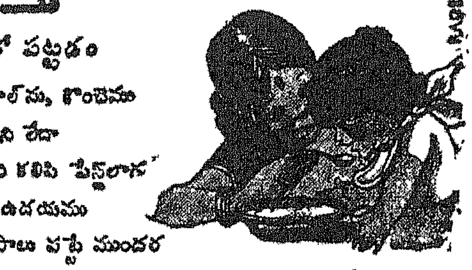

100 గ్రాముల అమూల్ స్ప్రే, బాలఅమూల్ యొక్క ఆహారపు విలువలను పోల్చండి.

	అమూల్ స్ప్రే	బాలఅమూల్
ప్రొటీన్	22.0 గ్రా	22.0 గ్రా
కార్బొహైడ్రేట్లు	50.0 గ్రా	60.0 గ్రా
క్రొవ్వు	18.0 గ్రా	7.0 గ్రా
కేల్షియమ్	1.0 గ్రా	1.0 గ్రా
ఫాస్పరస్	0.8 గ్రా	0.8 గ్రా
ఐరన్	4.0 మిగ్రా	6.0 మిగ్రా
విటమిన్ ఎ	1500 ఐయు	1500 ఐయు
విటమిన్ డి	400 ఐయు	300 ఐయు
విటమిన్ బి$_1$	0.6 మిగ్రా	0.5 మిగ్రా
విటమిన్ బి$_2$	1.0 మిగ్రా	0.6 మిగ్రా
విటమిన్ బి$_6$	0.3 మిగ్రా	—
నియాసినమైడ్	6.0 మిగ్రా	5.0 మిగ్రా
విటమిన్ సి	40.0 మిగ్రా	50.0 మిగ్రా

బాలఅమూల్

పాలతో కూడిన ధాన్య ఆహారము

దాదాపు అమూల్ స్ప్రేతో సమానము

కైరా డిస్ట్రిక్ట్ కో-ఆపరేటివ్ మిల్క్ (ప్రొడ్యూసర్స్) యూనియన్ లిమిటెడ్, ఆనంద్.

"మాస్టారూ! మీా కెంత మంచివారండీ!" అన్నది.

* * *

ఆ సంఘటన గుర్తుకు రాగానే ఒక్కసారి ఒళ్ళు జలదరించింది రుక్మిణికి. ఆమె మనస్సు నెమ్మదిగా పేరుకొంది. కోపం, అసహ్యం యుక్తాయుక్తాల్ని మరిపించాయి. 'అలాంటి రాక్షసినా నే నాదరించాలి? ఎంత నీచంగా అవమానింపబడిన నేను ఎవరి గొప్పకోసం ... ఎవరి మెప్పుకోసం శాంతిగా క్షమించాలి! ఎందుకు క్షమించాలి?' అనుకొంది రుక్మిణి. ఆ ఆవేశానికి ఫలితం ... ఆ రోజు రాజమ్మా, ఆమె పిల్లలూ కాఫీకి నోచుకోలేదు.

"ఏరా, రవీ, కాఫీ కొట్టేశావా?" ప్రశ్నిస్తూ కొడుకుని పలకరించాడు మూర్తి. "ఆ! అయింది, నాన్నగారూ!"

"ఏమి మెచ్చుకున్నా, గోపీ?" రాజమ్మ కొడుకుని ప్రశ్నించాడు మూర్తి. వాడేమీా మాట్లాడలేదు. "ఏరా, మాట్లాడవు?" రెట్టించాడు మూర్తి. ఇంతలో రాజమ్మ దూసుకువచ్చింది. "ఏం లేదు, బాబూ! ఆ, నేను కాఫీ పెడితే అయిపోయింది ... మాట్లాడలేడు ... అందుకని..."

"ఛ! అదేం లేదు, నాన్నగారూ! నాకూ, చెల్లికి ఇచ్చింది. ఒక్క తాగింది వాడు!" చెప్పాడు రవి. ఒక్క క్షణం మూర్తి కనుబొమలు ముడిపడ్డాయి. వెంటనే అతనికి ఏదో అర్థమైంది.

రాత్రి గదిలో మూర్తి రుక్మిణితో అన్నాడిలా: "రుక్మిణీ! ఏం గుర్తుపెట్టి, నీ మనస్సెంత క్షోభిస్తే నువ్విలాంటి పని చేశావో నాకు తెలుసంటే నీకు కూడా తెలియదేమో? కాని, చూడు! నీ హృదయం విశాలం. ఆ అల్పులకోసం దానికి ఏమాత్రం విషమింపనివ్వకు."

* * *

కొంతకాలం గడిచింది. ఒక రోజు ఉదయం పదకొండు గంటలైంది. పిల్లలంతా స్కూళ్ళకి వెళ్ళారు. రాజమ్మ వరండాలో కూర్చుని పట్టలు చేస్తోంది. ఆమె వారం రోజుల నుండి జ్వరంతో బాధపడి ఆ రోజే పథ్యం తీసుకుంది.

రుక్మిణి వంటపని ముగించి, వరండాలోకి వచ్చి, ఉస్సురంటూ కూర్చుంది. ఉదయం నుండి రాజమ్మను ఏ పనీ ముట్టుకోనివ్వకుండా ఇంటెడు పనీ తనే చేయడం వల్ల బాగా అలిసిపోయింది. అదీగాక ఇల్లంతా తుడుపులూ, కడుగుళ్ళూ చేయడం వల్ల నడుం పీకుతోంది. లేవలేనంత నిస్సత్తువగా ఉంది. ఇంకా బొల్లెడు ఉతకవలసిన బట్టలు అలాగే పడి ఉన్నాయి. "అబ్బ!! కాళ్ళు

కణిక

స్వేచ్ఛ, సమత అనేవి సూత్రాలు. మానవత విలువను పెంచేది న్యాయం. బలహీనవర్గాలకు న్యాయంగా రక్షణ లభించి, గౌరవం లభిస్తే స్వేచ్ఛ, సమత ఏర్పడి నట్లే.

— అమిత్

నీకి చస్తున్నాను... సహాయం చేసేందుకున్నారా ..." ఆ నీరసం, ఆ బాధ, ఎదురుగా కనిపించిన బట్టలు, ఎదురుగా ఉన్న రాజమ్మా — రుక్మిణికి గతాన్ని మరోసారి గుర్తుచేశాయి. 'ప్రతీకారం' ముందుకొచ్చింది.

* * *

"ఆకలేస్తోంది, పిన్నీ! . . ." నీరసంతో ఏడిపిస్తూ, ఆకలితో ఒదిగి పోతూ, వంటింటి గుమ్మం దగ్గరకు వచ్చి, నెమ్మదిగా అన్నది రుక్మిణి రాజమ్మతో.

"అప్పుడే తిండికి తయారయ్యావా? ఆ బట్టలైన ఉతుకుతా ననుకున్నానే నీ బాబు? పోతులా తిండం, పందిలా పడుకోవటం తప్ప ఇంకో పని రాదు... పద, పద! ఈ బట్టలన్నీ ఉతికే అప్పుడు తిండికి రా!" అని రాజమ్మ రుక్మిణి జుట్టు పట్టుకొని పెరట్లోకి ఈడ్చుకు వెళ్ళింది. పెరట్లో చెట్టు కింద కూర్చుని చుట్ట కాల్చుకుంటున్నాడు దశరథరామయ్య.

"ఇదుగో! ఏమండోయ్!! మీా ముద్దుల కూతురు గారికి ముద్దగావాలట! మీా పంచెలూ, తువ్వాళ్ళూ, ఈ ఇంటెడు బట్టలూ ఉతకడం నా వల్ల కాదు. రోజు రోజుకీ పిల్లకి గారం ఎక్కువై పోతున్నది." రాజమ్మ మైక్ లాంటి కంఠంతో ప్రసార చదివింది. దశరథరామయ్య చిరాగ్గా లేచాడు. "ఏమే? పోతులా తిండికి తయారవుతావ్, పని చెయ్యలేవ్వూ? పిచ్చి వేషాలు వేస్తే మెడ పట్టి బయటకు గెంటుతా..." అంటూ చేతి కర్ర దెబ్బలు రుక్మిణి ఒంటిమీాద నాట్యం చేసింది.

రుక్మిణి వెక్కి పడుతూ పెరట్లోకి వెళ్ళింది. ఆ బాధలు ఎలా తప్పించు కోవాలో ఆమెకు తెలియలేదు. 'ఆత్మహత్య' అనే దారి ఉన్నదని కూడా తెలియని అజ్ఞానపు, అమాయకపు 'పసి' మనస్సు! బట్టలు ఉతుకుతూనే ఆ దుఃఖంతో, ఆ నీరసంతో మొహం తిరిగి అలాగే బట్టల పైకి వాలిపోయింది.

"బట్టలుతకవే నాతల్లి అంటే హాయిగా పడుకున్నావా, అమ్మా? ఏమా అమ్మ! దొంగ వేషాలేస్తున్నావా? లే!! లేచి, ముందా పని పూర్తిచేసి, ఆనక తిరిగా ఏడుద్దువుగానిలే!" రాజమ్మ రాక్షసిలా వచ్చి, కళ్ళు తిరిగి పడిపోయిన రుక్మిణి జుట్టు పట్టుకొని గుంజి, వీపు మీాద గుద్దుతూ అరవసాగింది.

మంచినీళ్ళకోసం పెరటి దగ్గరకు వస్తున్న కృష్ణమూర్తికి దారుణ దృశ్యం కనిపించింది. అతని మనస్సు అసహ్యంతో, కోపంతో కుతకుత ఉడికిపోయింది.

"ఆగండి ..." అని అరుస్తూ పరుగున వెళ్ళి రాజమ్మను విసురుగా పక్కకి లాగాడు. ఆమె తెల్లబోయింది. "మీారు మనుషులా, రాక్షసులా? పశువులు కూడా ఇంత హీనంగా ప్రవర్తించవు! ... ఛీ ఛీ!!" కోపంతో ఊగిపోతూ అరిచాడు మూర్తి.

రాజమ్మ నిస్సహాయత నుంచి తేరుకొని, మూర్తినన్నా ఎదుర్కొను స్థాయిలో అంది: "మధ్యవర్తివి మీారెవరు మధ్యన? దాన్ని కట్టుకున్న మొగుడివా? మహా దయ చూపిస్తున్నావ్?"

కృష్ణమూర్తి అనుకోని ఆ ప్రశ్నకు ఒక్క క్షణం నిర్ఘాంతపోయాడు. అంతలోనే తమాయించుకొని, తిరిగి గట్టిగా రాజమ్మకు జవాబిచ్చాడు. "అవును. ఆమెను పెళ్ళికున్న భర్తనే! ఇంక ఆమె మీాద మీాకు ఏమాత్రం హక్కులేదు."

"హా!!! ఎంత అన్యాయం! ఎంత కుట్ర!! ఎంత మోసం!!! పెద్దవాళ్ళం మాకు తెలియకుండా ఇంత పని చేస్తారా! పోలీసుల్ని పిలిపించి, మిమ్మల్ని...మిమ్మల్ని" రాజమ్మ కంఠం విని లోపలి నుంచి దశరథరామయ్య వచ్చాడు. సంగతి విని, అతను "ఎవర్రా నువ్వు? నా కూతుర్ని నా ప్రమేయం లేకుండా పెళ్ళి చేసుకోవడానికి నీ కెన్ని గుండెలు?" అని అరుస్తూ చేతి కర్రతో మూర్తి మీాదకు వచ్చాడు.

మూర్తికి వాళ్ళ మాటలు, చేతలు అంతులేని జుగుప్సను కలిగించాయి. ఇంక అతను సంకోచించలేదు. మీాదికి వచ్చిన దశరథరామయ్యను నాలుగు తన్ని మూలపడేసి, రుక్మిణిని తీసుకొని తన గదిలోకి వెళ్ళిపోయాడు.

రుక్మిణి తేరుకున్న తరవాత ఆమెను ఒప్పించి, మూర్తి ఆ రాత్రే తనకు ఉద్యోగం వచ్చిన విజయవాడకి రుక్మిణితో సహా — లోకం దృష్టిలో — 'లేచి పోయాడు.'

రుక్మిణి మనస్సు ద్వేషంతో, ప్రతీకారేచ్ఛతో నిండిపోయింది. ఎదురుగా ఉన్న రాజమ్మ ముఖం ఆమె కోపాగ్నికి ఆజ్యం పోసినట్లైంది. అనవాసభారంతో కసితో పొరలు గ్రమ్మిన ఆమె కళ్ళకు నీరసంతో పడిపోయిన రాజమ్మ స్థానంలో పిశాచిలా మీాద పడి జుట్టు పీకుతూ హింసిస్తున్న రాజమ్మ కనిపించింది. జాలికీ, కసికీ మధ్య నలిగిపోయిన ఆమె మనస్సు కసే గెలిచింది! జాలిని తొక్కేసింది!!

రుక్మిణి కుప్పరించిన ముఖంతో లేచి, "పిన్నీ! ... చాలా అలిసిపోయాను ... ఇంక ఆ బట్టలుతకలేను ... ఆ పని పూర్తి చెయ్యి! ..." అని గబగబా అని, గిరున వెనక్కి తిరిగి గదిలోకి వెళ్ళి పోయింది.

రాజమ్మ ఆశ్చర్యంగా తలెత్తింది. రుక్మిణి కంఠంలోని కరుకుదనం ఆమెకు వింతగా ధ్వనించింది. మాట్లాడకుండా లేచి పెరట్లోకి వెళ్ళింది ఆమె.

కృష్ణమూర్తి ఆ రోజు పెందరాడే క్లాసులు క్యాన్సిల్ చేసుకొని, త్వరగా వచ్చేశాడు కాలేజీ నుంచి. "రుక్మిణీ!" అని పిలుస్తూ కాళ్ళు కడుక్కోవటానికి నూతి దగ్గరకు వెళ్ళాడు. నీరసంతో సోలిపోతూ, బాలిపిల్లలా నెమ్మదిగా బట్టలు ఉతుకుతున్న రాజమ్మ కనిపించింది అతనికి. ఆశ్చర్యంగా ఆగిపోయాడు మూర్తి. అతనికి రుక్మిణి మీాద చాలా కోపం వచ్చింది.

"రుక్మిణీ!!" అని అరుస్తూ గదిలోకి వెళ్ళాడు మూర్తి. రుక్మిణి నిద్రపోతూ ఉంది. కృష్ణమూర్తి దగ్గరికి వెళ్ళాడు. పడుకొని నిద్రిస్తున్న ఆమె చెక్కిళ్ళపై కన్నీటి చారికలు! ముఖంలో విషాద ఛాయలు!! వెంటనే అతనికి పరిస్థితి అర్థమైంది. కోపం దిగిపోయింది. రుక్మిణిని చూసి జాలి కలిగింది అతనికి. 'ఛా! పిన్నిని తీసుకువచ్చి నిజంగా పొరపాటు చేశానేమో? దాదాపు మానిపోతున్న గాయాన్ని కెలికి, ఆ నరకాన్ని, జీవితంలో చేదు గుర్తుని ముద్రించిన ఆ పీడ కలని మళ్ళీ గుర్తుచేస్తూ బాధపెడుతున్నానేమో!' అనిపించింది అతనికి.

మృదువుగా రుక్మిణిని లేపి పెరట్లోకి తీసుకువెళ్ళాడు మూర్తి. రాజమ్మను ఆ స్థితిలో చూస్తూనే ఆమె మనస్సు కరిగిపోయింది. "పిన్నీ!" అంటూ పరుగున వెళ్ళింది ఆమె. ఆమె కళ్ళు పశ్చాత్తాపంతో వర్షిస్తున్నాయి! రాజమ్మ రుక్మిణి చేతుల్లో సోలిపోయింది.

"ఆ నరకం గుర్తుకు వచ్చినప్పుడల్లా నన్ను నేను నిగ్రహించుకోలేక పోతున్నానండీ! ఆ సమయంలో ఆవిడని చూస్తే ఏదో రాక్షసత్వం నన్నావేశిస్తుంది. నాలో ఇంత కాఠిన్యం ఎలా వచ్చిందో!" అంటూ బావురుమంది రుక్మిణి, ఆ రాత్రి మూర్తి చేతుల్లో. అతనేం మాట్లాడలేదు. ఏదో ఆలోచిస్తున్నాడు.

* * *

"ఇదుగో, రుక్మిణీ! నేను కాలేజీకి వెళ్ళేటప్పుడు వీరాసామిని పంపుతాను

మొత్తం అందరికీ తీసుకో! కానీ నీకు కాస్త ఇబ్బందిగా ఉంది. కాబట్టి ఈ రెండు పండక్కీ అందరికీ సరిపెట్టు. ఏం?" సంక్రాంతికి బట్టలు తీయడానికి రుక్మిణికి డబ్బిచ్చి వెళ్ళిపోయాడు మూర్తి. మరి కాస్సేపట్లో పీరాసాహెబు బట్టల మూట తీసుకు వచ్చాడు. పిల్లలంతా అతని చుట్టూ చేరారు.

"ఒరేయ్, గోపీ! ఈ సారి నేను పేంటు కుట్టించుకుంటా! టెరిలిన్ షర్టు కూడానూ!" రవి చెబుతున్నాడు గొప్పగా.

"నువ్వేనేమిటి పెద్ద? మేమూ పేంటే కుట్టించుకుంటాము" అన్నాడు గోపీ. మిగిలిన పిల్లలు కూడా ఎవరి మటుకు వాళ్ళు, ఒకళ్ళతో ఒకళ్ళు గొప్పలు చెప్పుకుంటున్నారు.

రుక్మిణి పిల్లల వాదోపవాదాలు వింటూ హడావిడి చేస్తూ ఆనందిస్తోంది. ఆమె మనస్సు నిర్మలంగా, స్వచ్ఛంగా ఉంది. "పీరాసాహిబ్! మూట విప్పవోయ్!" అంది.

మూట విప్పగానే రవి ఒక గుడ్డ సెలెక్టు చేసుకొని, తల్లి దగ్గరకు వెళ్ళి, "అమ్మా! నాకు ఈ గుడ్డ బాగా నచ్చిందే! ఇది నాకు పేంటు కుట్టించవూ?" అన్నాడు.

"ఓ అలాగే, రవీ!" అంది రుక్మిణి.

"అమ్మా! నాకూ ఇలాంటి పేంటే కావాలమ్మా!" అన్నాడు గోపీ. "అలాగేరా!" అని రుక్మిణి వాడికి సమాధానం చెప్పి, "పీరాసాహిబ్! ఈ గుడ్డ ఖరీదెంత?" అంది పీరాసాహెబుతో.

"అది చాలా ఖరీదైన సరుకమ్మా! మీటరు పదిహేను రూపాయలు" అన్నాడు పీరాసాహెబు.

"అబ్బా! ... అంత ఖరీదా!" కాస్త ఆలోచించింది రుక్మిణి. తరవాత రవితో అంది: "రవీ! నాయనమ్మా! ఈ గుడ్డ కొంచెం అందరికీ కొనడానికి డబ్బు చాలదు. అందుకని ..."

"ఊఁ ... ఊఁ ... పోనే! ... కొంటానని ఆశపెట్టావ్ ... పోనీ, నా కొక్కడికే కొనిపెట్టు, వాళ్ళకి వద్దు." అని మారాం చేశాడు.

"తప్పుకాదూ, రవీ! ఒకళ్ళకి ఒకలాగా, మరొకళ్ళకి మరోలాగా కొంటావా?..." అంటూ ఇంకా ఏదో చెప్పబోయింది రుక్మిణి. రవి వినకుండానే సప్తమ స్థాయిలో ఏడ్చాడు. రుక్మిణికి వాడిమీద జాలీ, కోపం ఒకేసారి కలిగాయి. ఈ ఏడు ఇబ్బందిగా ఉండబట్టిగాని, లేకపోతే ప్రతి ఏడూ పిల్లలు ఎలాటి బట్టలు కొన మంటే అలాటివే కొనేవారు మూర్తి దంపతులు.

ఎన్ని చెప్పినా వినకుండా అల్లరి చేస్తున్న రవిని మెల్లిగా అనునయి స్తూన్న రుక్మిణికి అయినా ఏమాత్రం రాజమ్మ కనిపించింది. ఇంతలో ఏడు స్తున్న రవి, "గోపీవాళ్ళు ఎప్పుడైనా మన కేసేనా కొన్నా రేమిటి? ... మనం మాత్రం వాళ్ళ కెందుకు కొనాలి?..." అన్నాడు. రాజమ్మ ముఖమూ, రవి మాటలూ నిర్మలమైన రుక్మిణి మనస్సును కలచాయి. వెంటనే రుక్మిణి మనస్సులో మొలకెత్తిన విషబీజం మొక్కగా ఎదిగింది. వైషమ్యం [illegible] మాట సరోవరంలో చిందిన కెరటాలు గతానికి ఫిక్స్ తిప్పుకున్నాయి.

* * *

"ఏమండీ! ... వింటున్నారా! ... ఏమం డోయ్! ..." గట్టిగా అరుస్తూ భర్తను లేపుతోంది పెద్దక్క రాజమ్మ. "ఏమే?" అంటూ బద్ధకంగా లేచాడు దశరథ రామయ్య.

"ఏమే ఏమిటి? బట్టల వెంకన్న వచ్చాడు. పండగ వచ్చినట్టే లేదాయిరి. అవతల వాళ్ళు తీసుకు వెళ్ళడానికి వచ్చారు, పదినా, పిల్లలూ వచ్చి కూర్చున్నారు కూడానూ? మరి వాళ్ళకి బట్టలు తీసు కోవాలి గదా?"

"తీసుకో! దానికి నన్నడిగేదేమిటి?" అంటూ మళ్ళీ ముసుగు తన్నాడు దశరథ రామయ్య. వెంటనే రాజమ్మా, ప్రభాకరం, ఉపాకరం — అంతా బట్టల మూటమీదికి దూకారు. ఎవరికి నచ్చినవి వారు — ఖరీదుతో నిమిత్తం లేకుండా ఏరుకుం టున్నారు.

దూరంగా నిలబడి ఈ తతంగమంతా చూస్తూంది రుక్మిణి. ఒకసారి తన పరికిణీ వంక చూసుకొంది. మాసి పోయి, మరకలు, చిరుగులతో అసహ్యంగా ఉంది. పెండ్లి ఎప్పుడు తరవాత కొత్త గుడ్డ మొహం చూడలేదు రుక్మిణి. పిల్లల్ని చూస్తూనే ఉంది. కాని, కోరిక నాపుకోలేకపోయింది రుక్మిణి.

మెల్లిగా రాజమ్మను సమీపించి, వినిపించీ వినిపించనంత మెల్లగా, "పిన్నీ ... నాకూ ... ఓ పరికిణీ ... కొనవూ?" అని అడిగింది.

తాచెత్తున లేచింది రాజమ్మ. "ఏం తల్లీ! నీకూ, నీ మొహానికీ కొత్త బట్టలు కావాలని వచ్చాయా? నీ అందాని కిహా కొత్త పరికిణీ ఒక్కటే తక్కువన కాబోలు. నా తల్లే! వెళ్ళు, వెళ్ళు!! వెళ్ళి, నీ పనేదో చూస్తేను! పేదవాటలా మొహం పెట్టేవు" అని విసిరి బయటికి తోసేసింది రాజమ్మ.

* * *

రుక్మిణి కళ్ళు ఎర్రబడ్డాయి. కోపంతో ఒళ్ళు కంపించింది. ఆ నాటి ఆ అవమా నాన్ని తలుచుకుంటే ఇప్పటికీ కళ్ళవెంట

సమానత్వం

సర్వ సమానత్వం అనేది మాటలతో ఏర్పడేది కాదు. అవతలి వారి దృక్పథాన్నిబట్టి మనలో సర్వ సమానత్వ భావన రంగు మారుతుంది ... అందుకని ఇతరుల ఔన్నత్యం, తన న్యూనత-రెంటినీ మరచిపోగలగాలి. అప్పుడే సమతా దృష్టి, సమభావం ఏర్పడుతుంది.

—రాల్ఫ్ వల్డిన్ ట్రైన్

నీళ్ళు ఉబికి వస్తాయి. [illegible] రాజమ్మ [illegible] ఒక్క క్షణం రాజమ్మ కేసి [illegible] చూసింది రుక్మిణి. ఆ చూపులకు శక్తి ఉంటే రాజమ్మ ఆ క్షణంలోనే మాడి మసై పోయేది. ఇంత [illegible] చూడ్డానికి [illegible] సంచులు సర్దుకుంటున్న పీరాసాహెబు [illegible] "పీరాసాహిబ్! ... [illegible] రాధకు పరికిణీ, [illegible] సరిపోయే గుడ్డ తియ్యి! ... [illegible] అడిగిన ఆ గుడ్డ పేంటుకి [illegible] పీస్ తియ్యి. ... ఈ టెరిలిన్ చీర నాకు పేక్ చెయ్యి! ... ఇదుగో! డబ్బు తీసుకో! ... త్వరగా!" అని ఆవేశంతో ఆపైన మాట్లాడలేక, నిలబడలేక గదిలోకి పారిపోయి, దిండులో తల దూర్చుకొని అలాగే ఉండిపోయింది. ఆమె తలనొప్పితో పగిలిపోతూంది.

ఆ దుమారానికి ఎక్కడి పిల్లలు అక్కడ [illegible] నిలబడ్డారు. పీరాసాహిబు రుక్మిణి మాట ప్రకారం, ఆ జోరుకి [illegible]. గబగబా లెక్క చెప్పేట్టు చేసి, డబ్బు తీసుకొని వెళ్ళి పోయాడు.

చాలాసేపు తరవాత గోపీ రాజమ్మను సమీపించి, "అమ్మా! నాకో కొత్త బట్టలేవి? నాకూ కొనిపెట్టవా?" అని అడిగాడు. రుక్మిణికి ఆ సంభాషణంతా వినిపిస్తూనే ఉంది. గోపీ కేం చెప్పాలో రాజమ్మకు అర్థం కాలేదు. అర్థం చేసు కునే వయస్సు కాదు వాడిది.

"తప్పమ్మా, గోపీ! అక్కడ దగ్గర ఇప్పుడు డబ్బు లేదు. మళ్ళీ ఇంకోసారి కుట్టిస్తానులే! ఏం?" అని నచ్చ చెప్ప బోయింది. వాడికి నచ్చలేదు. "ఊఁ ... రవి గాడికి కొనడానికి డబ్బుందేం? ... ఆదేం కుదరదు. నాకూ బట్టలు కావాలి ..." రాగాలాపన ఆరంభించాడు గోపీ. వాడితోబాటు వాడి తమ్ముడూ, చెల్లెలూ కూడా అందుకున్నారు.

రాజమ్మకు చిరాకెత్తింది. "[illegible]! [illegible] నీకూ [illegible]? ... [illegible] ... [illegible]. ... [illegible]" రాజమ్మ [illegible] పిల్లల్ని బాదింది.

ఆ [illegible] రుక్మిణికి [illegible]. [illegible] ... [illegible] ... [illegible] ... [illegible] ... [illegible].

సాయంత్రం మూర్తి వచ్చాడు. ఇల్లంతా నిశ్శబ్దంగా [illegible] ఉంటూంది. [illegible] ... [illegible] ఉంది.

రవి చెప్పిందంతా విన్నాక మూర్తికి భరించలేని ఆగ్రహం వచ్చింది. [illegible] ... "[illegible]" [illegible] ... [illegible] ... [illegible] చేయమనాడు.

డాక్టర్ వచ్చాడు. "[illegible] ... [illegible]" అని ఇంజక్షన్ ఇచ్చి వెళ్ళాడు డాక్టర్.

* * *

"[illegible]! ... [illegible]! ... [illegible] ... [illegible] ... [illegible] ... [illegible] ... పసిపిల్లల్ని మూడా హింసించేంత కఠినంగా మారి పోయింది. ... పిల్ల ఉనికి పిల్ల రేగే

వింతలు విడ్డూరాలు

నేరము—శిక్షా

గత సంవత్సరం మే నెలలో శిభ ఘోష్ అనే కన్య హత్య చేయబడ్డదని వార్త. లన్ — హౌరా ఎక్స్‌ప్రెస్‌లో మే 11 న దొరికిన యువతి శవం తమ కూతురిదేనని, ఆ అమ్మాయి తల్లిదండ్రులు గుర్తించారు. ఆ హత్య సందర్భంలో పోలీసులు ఇద్దరు వ్యక్తుల్ని అరెస్టు చేసి [illegible] పంపడం జరిగింది. అందులో ఒకతను బెయిల్‌పై విడుదలై అవమానం భరించలేక ఆత్మహత్య చేసుకుని చనిపోయాడు. ఇప్పుడు ఆ యువతి పది నెలల బిడ్డతో ఇంటికి తిరిగి వచ్చింది. తనను అపహరించుకుని పోయిన దుండగులు తనను కలకత్తాలో నిర్బంధించారని, ఇప్పుడు తప్పించుకుని వచ్చానని [illegible] వర్ణించి చెప్పింది.

వరి విప్లవం

ఇంతవరకు వరి సాగు—నారు పద్ధతిన జరుగుతున్నది. అయితే మనదేశంలోను, మరికొన్ని ఆసియా దేశాలలోనూ వరి పంట ఎంతో ఎక్కువ కాలం పడుతున్నది. వరి ముందుగా నారుపోసి, ఆ తర్వాత పొలాలలో నాటుతారు. అలాకాక ఇతర ధాన్యాలవలె విత్తనం నాటడం వల్ల, దిగుబడి ఎక్కువ రెట్లు పెరిగే అవకాశం ఉన్నది. ఇప్పుడు నీటి పారుదల ఆధార పడకుండా వర్షం మీద పంటలు పండించవచ్చు. అలా ప్రయోగం చేసిన ఒక హెక్టార్ పొలంలో అంతకు ముందు 1.4 టన్నులు పండిన వరి, ఈ పద్ధతిన రెండు టన్నులు పండింది. అమెరికాలో [illegible] ఈ ప్రయోగం జరిపారు. ఆసియాలో వరి పండించే దేశాలు ఈ పద్ధతిని అనుసరిస్తే కరువు తగ్గిపోతుంది.

క్యాన్సర్ కారణం

క్యాన్సర్‌కి కారణం మరగబెట్టిన నూనెతో వేయించిన పదార్థాలు తినడమేనని ఒక ఆస్ట్రేలియా వైద్య నిపుణుడు పేర్కొన్నాడు. ఒకసారి వంటకు ఉపయోగించిన నూనెనే రెండు, మూడు సార్లు వాడటంవల్ల ఈ ప్రమాదం ఉన్నది. ఫలహారశాలల వారు రోజుకు 15 గంటలు కూడా ఒకే నూనె వాడుతుంటారు. ఆరేసి గంటలు మరిగిన నూనెలో [illegible] బెన్‌జో ఆల్ఫా పైరీన్ అనే క్యాన్సర్ దోహదకారి ఏర్పడుతుంది. కనుక మరిగే నూనెను, కొద్ది గంటల తర్వాత పారబోయడమో, మార్చడమో చేయడం మంచిది. ఒకసారి మరిగిన, వాడిన నూనె మరల మరలా వండే వంటలకు వాడితే క్యాన్సర్ వస్తుందట.

బస్సు ప్రయాణం

రోజూ బస్సులలో ప్రయాణం చేసేవారు బహు హీనులు, శక్తిహీనులు అవుతారని కలకత్తాలో డాక్టర్ కుమార్ నాగ్ అనే పరిశోధకుడు నిర్ణయించాడు. దానికి కారణం మన సిటీ బస్సులు అంతర్జాతీయ ప్రమాణంతో పోలిస్తే, [illegible] పొగ వదిలే [illegible] అనేక మందికి బస్సులు ఎక్కుతున్నాయి. [illegible] క్యాన్సర్ వ్యాధి క్రిములు ఉంటాయి. నిమిషానికి 250 అడుగుల వెలాసిటీ ఉండవలసిన గాలి, బస్సులలో నిమిషానికి పది అడుగులకు పడిపోతున్నది. పైగా బస్సులలో ఉష్ణం, ధ్వనులు, అశౌకర్యాలు, తొక్కిడులు, తోపులాటలు—పిటపిట ప్రయాణీకుల సరాసరి, [illegible] బతుకుతున్నాం.

—శార్వరి

ఆ అనుమాన [illegible] దహిస్తూ నా హృదయాన్ని కూడా కాల్చేస్తోంది. . . ఒంటరినే. . . ఒంటరినే. . . నేను ఏ పాపానికి భరించలేను. . . పంపించెయ్యండి నన్ను! . . . ఏదైనా అనాధాశ్రమంలో చేర్పించండి. . . నే నెంతో పతనమై పోయానండీ. . . మానవత్వాన్ని పూర్తిగా కోల్పోయిన నన్ను పంపించెయ్యండి నీళ్ళని . . . మీరు ఒకసారి చెప్పారు 'అపకారికి ఉపకారం చెయ్యడమే దైవత్వం' అని . . . కాని. . . కాని, నేను దేవుడను కాలేకపోతున్నాను!! కారణం. . . కారణం నేను మనిషిని కావడమే!. . . క్రోధాన్ని, ద్వేషాన్ని జయించలేకపోతున్నాను. . . అందుకే నేను దేవుడను కాను. . . కేవలం మనిషిని. . . కోపతాపాలూ, ప్రేమానురాగాల్ని, రాగద్వేషాలని సమానంగా దాచుకునే మనస్సున్న మనిషిని!. . . అరిషడ్వర్గంలో ఉండంగా ఆరుగురు చేరుపట్ట హృదయ మున్న మనిషిని! !. . . ఉపకారానికి పొంగక, అపకారానికి క్రుంగక తామరాకు మీది నీటిబొట్టులా జీవిస్తూ లోక కళ్యాణం కోరే— మహాపురుషుని కాని మహాత్ముని వంటి వాడను కాను. . . మనిషిని! ! !. . . నా మనస్సాక్షి పట్ల విరిగిపోయింది. . . ఇంక ఆపుకోలేను . . . నే నాపైన క్షమించలేను. . . అలా అని అసలు ఇక్కడే ఉంచి. . . అనుక్షణం చిత్రహింసలు పెడుతూ. . . ఆ బాధ చూస్తూ. . . మంచికీ మనసుకీ మధ్య నలుగుతూ. . . క్షణ క్షణం రంపపుకోత అనుభవించలేను. . . మీ శిక్షణలో పవిత్రంగా కన్నీరన్నది మరిచిపోయిన నేను ఈ సంఘర్షణవల్ల అనుక్షణం కన్నీరు కారుస్తున్నాను. . . ప్రత్యక్ష నరకాన్ని చూపిస్తు— వాళ్ళు పెట్టిన ఆ బాధలు మరిచిపోలేక పోతున్నాను. . . కారణం... నేను... కేవలం... మనిషిని కావడమే!'' . . . రాత్రంతా సగం చదివింతర్వాత, సగం స్వప్నావస్థలో, కొద్దిగా జాగ్రదవస్థలో, ఇంకొంచెం ఆ రెండూ కాని స్థితిలో— ఇలా తన హృదయాన్ని పూర్తిగా మూర్తికి చూపింది రుక్మిణి.

కృష్ణమూర్తి మనస్సు విలవిల్లాడి పోయింది. 'ఎందుకు జరిగిం దిలా? ఈ లోపం ఎక్కడుంది? ఒక మంచి పని చెయ్యాలనుకోవడం తప్పా? ఒక అనాథ కుటుంబాన్ని ఆదరించడం పాపమా? మరయితే ఒక మంచి పనికి ఇంత తీవ్ర ఆటంకమా! ఇప్పుడు నే నేం చెయ్యాలి? . . . వీళ్ళను ఇక్కడే ఉంచితే? . . . అమ్మో! నా రుక్మిణి నాకు దక్కుతుందా? . . .' కింకర్తవ్యతావిమూఢుడై ఆలోచిస్తున్న మూర్తికి తన లోపలి మంచి ఎవరో తనతో మాటలాడు తున్నట్లనిపించింది.

"ఏం? మంచి పని చేద్దామని నీ వనుకొంటున్నప్పుడు ఇలాటి ఆటంకాలు వస్తే పిరికిపందలా వెనుదిరిగి పోతావా? పరిస్థితుల్ని ఎదుర్కొని ముందుకు పోలేవా? నీ భార్య నీ కంటక మైతే ఆమెను బలవంతంగా నైనా లొంగదియ్యలేవా?"

"ఊహూఁ... నా వల్ల కాదు... నా రుక్మిణిని నేను బాధ పెట్టలేను."

"కారణం?"

"కారణమా? ... ఏ. . . ఏమో? ..."

"ఏమో కాదు. నేను చెబుతాను, విను! ఎంత మంచివాడైనా మనిషి మాయాన్వితుడే! మనిషి కొన్ని పరిమితుల మధ్య బంధింపబడ్డ ఘటాకాశమని విజ్ఞులు చెబుతారు. మంచి చెడు, రాగం ద్వేషం, ధర్మం అధర్మం — ఈ ద్వంద్వాలన్నీ కలిసి ఉన్న ఒకానొక రూపాన్నే 'మనిషి' అంటాం. ఈ ద్వంద్వాలకి అతీతులైన వారిని మహాపురుషులని పిలవం. వాళ్ళు అయితే దైవత్వం పొందిన మహాత్ములౌతారు. కాకపోతే, 'మానవత్వం' నుంచి అధఃపాతాళానికి దిగజారిపోయి రాక్షసులౌతారు. మనిషి మనిషిలా ఉండేం దుకే భగవంతుడు మాయను కల్పించాడు. మానవులంతా మాయను తరించి మహాత్ములైపోతే స్వర్గం, నరకం అంటూ ఏవీ ఉండవు. అంతా స్వర్గమే! కాని, అలా జరగదు! ఎందుకంటే, మనిషి మనిషి కావడమే! మహర్షి కాకపోవడమే! మహర్షి 'మనిషి'గా మిగలకపోవడమే. ఎంత మంచి మనిషైనా, మాయకు లోబడే మంచిని ప్రదర్శిస్తాడు. 'నాది', 'నాకు', 'నా' అనేభావనతోనే మనిషి బతుకుతాడు. ఆ 'అహా'నికి ప్రథమ స్థానం ఇచ్చిన తరవాతే 'నీ' వస్తుంది. 'నేను' అనే భావన మరిచిపోయిన మనిషికి 'మనిషి'గా ఉనికి లేదు. అతడు మహాత్ముడైపోతాడు. కాని, ఇది మానవ లోకం! నరులంతా నారాయణులైపోతే సృష్టి ఏది? అందుకే. . . అందుకే మంచి కోసం నీ భార్యని బలి పెట్టలేక పోతున్నావు. నీవే కాదు, ఏ మనిషీ అలా చేయలేడు. కారణం — అతను అరిషడ్వర్గాలను జయించిన మాయాన్వితుడు కాని మహర్షి కాక, 'మనిషి' కావడమే!"

కృష్ణమూర్తి అశాంతిగా కళ్ళు మూసుకున్నాడు. అతడి మూసుకున్న కనులముందు. . . దేవరక్షణార్థం తనను తాను దహించుకోవడానికి ఆస్థికలిచ్చిన దధీచి, ధర్మరక్షణార్థం దేహాన్ని ఖండ ఖండాలుగా నరుక్కొంటున్న శిబి చక్రవర్తి, సత్యపాలనార్థం అర్ధాంగిని వేలంవేసిన హరిశ్చంద్రుడూ మొదలైన 'మహాత్ముల' దర్శనమిచ్చారు. అటువంటి మహాత్ముడికీ, మనిషికీ తీవ్ర సంఘర్షణ జరిగింది. కాని, అసలు 'మనిషి' చాలా బలమైనవాడు.

"ఏమిటి నీ నిర్ణయం?" అని ఎవరైనా ఇప్పుడు మూర్తిని ప్రశ్నిస్తే అతను ఆవేదనగా, అశాంతిగా తలను రెండు చేతుల మధ్య పట్టుకొని "నేను. . . నేను. . . కేవలం... మనిషిని మాత్రమే!" అంటాడు. ★